

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Управління туризму та курортів Закарпатської ОДА
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці
Луцький національний технічний університет
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького
Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього

II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція

***«СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СЕРВІСНОЇ ЕКОНОМІКИ:
ТУРИЗМ, РЕКРЕАЦІЯ ТА КОМЕРЦІЙНІ ПОСЛУГИ»***

29-30 вересня 2023 року

Україна, Мукачево

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Управління туризму та курортів Закарпатської ОДА
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці
Луцький національний технічний університет
Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького
Інститут регіональних досліджень ім. М.І.Долішнього**

**СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СЕРВІСНОЇ ЕКОНОМІКИ: ТУРИЗМ,
РЕКРЕАЦІЯ ТА КОМЕРЦІЙНІ ПОСЛУГИ**

**MODERN TRANSFORMATIONS OF THE SERVICE ECONOMY: TOURISM,
RECREATION AND COMMERCIAL SERVICES**

Збірник тез доповідей
II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
29-30 вересня 2023 року

**Україна, Мукачево
2023**

УДК 338.486.1.02-044.922:[338.48-53:338.48-6](043.2)
С91

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
Науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 8 від 20 жовтня 2023 р.)*

С91

Сучасні трансформації сервісної економіки: туризм, рекреація та комерційні послуги: збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мукачево, 29-30 вересня 2023 р.) / ред. кол.: Т. Д. Щербан (гол. ред.) та ін. Мукачево: МДУ, 2023. 91 с.

***Відповідальний за випуск:** Надія ГОБЛИК-МАРКОВИЧ – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту, управління економічними процесами та туризму.*

***Технічний редактор:** Надія КАМПОВ – старший викладач кафедри менеджменту, управління економічними процесами та туризму.*

Редакційна колегія: Щербан Т.Д. – д. психол.н., професор (*голова*); Гоблик В.В. – д.е.н., професор; Маслиган О.О. – д.е.н., професор; Гоблик-Маркович Н.М. – к.е.н., доц.; Папп В.В.– д.е.н., професор; Медвідь Л.І. – к.е.н., доц.; Кампов Н.С. – ст. викладач.

У збірнику тез за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, що проводилася кафедрою менеджменту, управління економічними процесами та туризму Мукачівського державного університету, висвітлюються погляди науковців, аспірантів, слухачів магістратури, представників підприємницьких структур на актуальні проблеми сучасної трансформації сервісної економіки. Тематика конференції охоплює наукові, освітні та практичні погляди на пошук інноваційних ідей трансформації туризму, рекреації та інших послуг у постіндустріальній економіці; визначення стратегічних пріоритетів розвитку на регіональному та міжнародному рівнях.

Матеріали подано в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів відповідають за точність наведених фактів, цитат, власних імен, статистичних матеріалів та інших відомостей.

УДК 338.486.1.02-044.922:[338.48-53:338.48-6](043.2)

Матеріали конференції доступні для перегляду на офіційному сайті університету за адресою <https://msu.edu.ua/konferenciji-seminari>

© Мукачівський державний університет, 2023
© Кафедра менеджменту, управління економічними процесами та туризму,
2023

Сергій ДОЛИНСЬКИЙ, Надія ГУРЗАН СУЧАСНА МОДЕЛЬ ПЛАНУВАННЯ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ	35
Данієл КОШЕЛЯ БАЗОВІ РИСИ ІНСТИТУЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В ІТ-СФЕРІ У СТАТУСІ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ	37
Ольга ПРОКОПЕНКО, Лела ДЕВАДЗЕ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ІНДУСТРІЯ ТУРИЗМУ	39
Надія ЩЕРБИНА КОМПОНЕНТИ ЕКОСИСТЕМИ СМАРТ-ТУРИЗМУ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАВДАННЯ	40
СЕКЦІЯ Менеджмент і маркетинг туризму, рекреації та комерційних послуг	
Лейла АХМЕД, Володимир ЯЦЕНКО РИНОК ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	43
Надія ГОБЛИК-МАРКОВИЧ, Зоран ХАЙНАС АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ КЛАСТЕРНИХ УТВОРЕНЬ	45
Світлана МИКУЛАНИНЕЦЬ, Василь МИКУЛАНИНЕЦЬ ЗМІСТ ТА КОМПОНЕНТНИЙ СКЛАД ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	47
Святослав ЖУКОВ, Ігор ЖУКОВ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТУРИЗМУ	49
Тетяна КУЛІНІЧ, Юрій ТИМЧИНА СТРАТЕГІЧНЕ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ КОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ РИНКОВИХ УМОВАХ	50
Ксенія ХАУСТОВА, Михайло МОНЦОЛЬ БІЗНЕС-ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	52
Катерина ПУГАЧЕВСЬКА, Марат КАГРАМАНОВ АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	54
Катерина ПУГАЧЕВСЬКА, Олександр СОПКОВ ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ У СФЕРІ ТУРИЗМУ	55
Слава МАРУЩАК СУТНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ	57
Володимир ПРОСКУРА, Галина МАЗОВСЬКА НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ	59
СЕКЦІЯ Економіка сучасного регіонального та міжнародного туризму	
Андрій МАЛИЙ, Станіслава ПАСЕКА. ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ	62
Василь ПАПП, Олександр-Антоній ЗАВГОРОДНІЙ, Микола ВЛАСЕНКО СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ: КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД	65
Володимир ПРОСКУРА, Бертолон ТИГЛІ СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНДЕКСУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОДОРОЖЕЙ ТА ТУРИЗМУ	67

контролювати наслідки впливу чинників, актуально організувати їх моніторинг на рівні регіонів. Результати моніторингу мають бути основою для формування пріоритетів регулювання туристичної галузі та виявлення можливостей стимулювання її розвитку.

Список використаних джерел

1. Етнографічні групи українців: Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: <http://surl.li/lfvws> (дата звернення: 18.09.2023).
2. Касьянова Н. М. Політика переселення щодо українського селянства (1940-1960-ті рр.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2017. Вип. 48. С. 165-169.
3. Мазурець Р. Чинники функціонування й розвитку туризму в сучасних умовах. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Географічні науки*. Луцьк, 2015. № 14(315). С. 65-69.
4. Сущенко О. А., Квасенкова К. В. Територіальний брендинг як інструмент розвитку туристично-рекреаційного комплексу. *Економічні інновації*. 2019. Т. 21, Вип. 2 (71). С. 139-149.
5. Шерстюк Р., Владимир О., Дудкін П., Дудкіна О. Вплив пандемії COVID-19 на розвиток туризму в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2 (25). С. 641-652.

ПАПП В. В.

д.е.н., проф., професор кафедри менеджменту,
управління економічними процесами та туризму,
Олександр-Антоній ЗАВГОРОДНІЙ
магістр спеціальності «Туризм і рекреація»,
Мукачівський державний університет

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ: КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД

Туризм є каталізатором економічного розвитку, будучи галуззю, що розвивається прискореними темпами в останні роки завдяки новим інноваційним туристичним продуктам, які пропонуються туристам для подорожей по всьому світу, що, як наслідок, призвело до збільшення туристичних потоків.

Визначення шляхів використання туристичного потенціалу є надзвичайно важливим завданням для країни, враховуючи сильну міжнародну конкуренцію за туристичні ринки та присутність транснаціональних корпорацій у національній економіці.

В умовах глобалізації туризм є сферою національних інтересів, що підкреслюється національними та регіональними планами розвитку. Механізми, завдяки яким місцеві туристичні підприємства можуть конкурувати у забезпеченні просування та розвитку туризму, є важливим засобом визначення життєздатних рішень для збільшення темпів відновлення туристичного потенціалу.

Теоретичною та методологічною базою для дослідження сфери кластеризації в туризмі слугують наукові напрацювання таких вітчизняних науковців як Білоус С., Красько А. та Безручко Л. [1], Богдан Н.М. та Корчагіна Д.С. [2], Голод А.П., Іжевська О.П. та Коркуна О.І. [3], Дробіш Л.В. та Прокопенко І.Р. [4], Мельниченко О.А. та Шведун В.О. [5], Якушев О. [6] та ін.

Метою дослідження є визначення стратегічних напрямів розвитку туризму із застосуванням кластерного підходу.

Відправною точкою дослідження є поточні потреби існуючого регіонального туризму в контексті економіки знань, що призвело до фундаментальних змін з економічної, соціальної та структурно-організаційної точки зору. У зв'язку з цим, з'явилися нові форми організацій, інноваційних кластерів, що сприяють розвитку інновацій та збільшенню ресурсного потенціалу секторів економіки.

Вирішення питань економічного та соціального розвитку через концепцію кластера визначається тим, що економічна діяльність здійснюється на основі партнерства між компаніями, установами, органами влади, результатом якого є мультиплікативний соціально-економічний ефект.

У сфері туризму можуть створюватися туристичні кластери, що передбачають асоціативні форми співпраці між туроператорами, турагентами, місцевими та національними постачальниками туристичних послуг, підприємства індустрії дозвілля, транспортні компанії, навчальні заклади та інші зацікавлені організації, головною метою яких є досягнення конкурентних переваг.

Туризм можна ефективно планувати, організовувати і розвивати в компактних туристичних дестинаціях, а підхід зосереджений на визначенні чинників і зв'язків між ними дозволяє оцінити туристичний потенціал і, відповідно, сприяти його просуванню.

В умовах глобалізації економічне зростання шляхом активізації туристичної діяльності вимагає від науковців і практиків розробку успішної стратегічної моделі розвитку туристичної сфери, з метою активізації економічного зростання.

Туристичний кластер складається з групи ресурсів та атракцій, підприємств та установ, прямо чи опосередковано залучених до туристичної діяльності та зосереджених на певній території. Група компаній та установ, пов'язаних з туристичним продуктом або групою продуктів сконцентровані просторово у вертикальному та горизонтальному виробничому ланцюжку, що передбачає обмін інформацією між подібними установами, які пропонують туристичні продукти.

Механізм регіональної конкурентоспроможності кластеру використовує комбінацію змінних, які присутні у моделі конкурентоспроможності туристичної дестинації, що є інтерактивною системою з трьома основними компонентами: туристичний продукт (складається з ресурсів та атракцій); туристичний напрямок; туристичний кластер.

Якщо взаємозв'язок між першими двома компонентами є ефективним, то туристичний кластер працюватиме продуктивно. Привабливість туристичних продуктів, управління туристичною дестинацією та конкурентний потенціал основних чинників туристичного кластеру визначають регіональний розвиток.

У кластерній моделі туризму для регіонального розвитку конкурентоспроможність туристичного кластера визначається на основі наступних чинників: суміжні та допоміжні галузі; фактори виробництва; умови попиту; бізнес-стратегія; конкуренція.

Ця модель підкреслює поєднання детермінант для досягнення конкурентоспроможності як ключ до успіху туристичного кластера. Кожна детермінанта має елементи, які впливають на інші, тому рівень взаємодії визначає регіональну конкурентну перевагу. Вона визначає роль органів влади у розробці державної політики, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності туристичних кластерів, а також стратегічну роль навчальних та наукових установ у дослідженнях та інноваціях, спрямованих на розробку нових туристичних продуктів.

Туристичний кластер є однією з найважливіших моделей економічного розвитку, що базується на залученні та співпраці економічного середовища, науково-дослідних установ та інновацій, системи освіти, органів державної влади та профільних організацій у сфері туризму.

Просування та фінансування стратегій, спрямованих на заохочення фірм приєднуватися до туристичних кластерів та виокремлення їхніх переваг, є одним із способів підтримання сталості туризму. Нові моделі бізнесу з'являються в умовах, коли конкуренція присутня не лише між окремими компаніями, але й між кластерами. Співпраця між місцевими суб'єктами підприємницької діяльності у сфері туризму є основою кластерів і здійснює значний внесок у сталий розвиток індустрії туризму в регіоні, позитивно впливаючи на конкурентоспроможність галузі.

Список використаних джерел

1. Білоус С., Красько А., Безручко Л. Підвищення конкурентних переваг готельно-ресторанних та туристичних підприємств за допомогою методів менеджменту. *Економіка та суспільство*. 2021. № 23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-22>.

2. Богдан Н.М., Корчагіна Д.С. Фактори туристичної привабливості дестинації: готельно-ресторанний бізнес. *Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності у конкурентному середовищі*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 2020. Харків: ХНУМГ імені О. М. Бекетова. С. 23.

3. Голод А. П., Іжевська О. П., Коркуна О. І. Кластерна модель розвитку індустрії гостинності регіону. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 4 (21). 380. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/2413/1/Holod.pdf>.

4. Дробиш Л.В., Прокопенко І.Р. Туристично-рекреаційний комплекс регіону та проблеми його розвитку. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання*: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф.–19-20 березня 2020 р. Черкаси: ЧДТУ, 2020. С. 29

5. Мельниченко О. А., Шведун В. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні : монографія. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2017. 153 с.

6. Якушев О. Інноваційні технології в управлінні бізнес-процесами підприємств сфери готельно-ресторанних та туристичних послуг. *Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації*. 2020. № 3 (2). С. 195.

Володимир ПРОСКУРА

д.е.н., проф., професор кафедри менеджменту,
управління економічними процесами та туризму МДУ,
Бертолон ТИГЛІ
здобувач ОС «Магістр» УжНУ

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНДЕКСУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОДОРОЖЕЙ ТА ТУРИЗМУ

Одним з інструментів, що використовується як основа для розробки політики, спрямованої на посилення впливу зростання туризму на економіку, є оцінка конкурентоспроможності дестинацій.

Існує багато моделей конкурентоспроможності дестинації в яких розроблені та застосовуються відповідні показники конкурентоспроможності дестинації, які у свою чергу можуть використовуватись менеджерами дестинації для оцінки її сильних та слабких сторін та їх ефективності проти конкурентів.

Результатом розробки став Індекс конкурентоспроможності подорожей та туризму (Tourism and Travel Competition Index, TTCI), представлений Світовим економічним форумом (World Economic Forum WEF). Протягом кількох років WEF активно займався дослідженням національної конкурентоспроможності виявлення рушійних сил росту та процвітання. Мета полягала у розробці інструментів